

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 5 Φεβρουαρίου 2014, με την εξής σύνθεση : Ιωάννης Καραβοκύρης, Πρόεδρος, Νικόλαος Αγγελάρας, Φλωρεντία Καλδή, Ιωάννης Σαρμάς, Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, Σωτηρία Ντούνη, Ευφροσύνη Κραμποβίτη και Γαρυφαλλιά Καλαμπαλίκη, Αντιπρόεδροι, Χρυσούλα Καραμαδούκη, Γεώργιος Βοΐλης, Γεωργία Μαραγκού, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Μαρία Αθανασοπούλου, Ασημίνα Σαντοριναίου, Ελένη Λυκεσά, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Κωνσταντίνα Ζώη, Δημήτριος Πέππας, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Αργυρώ Λεβέντη, Χριστίνα Ρασσιά, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Βασιλική Σοφιανού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας και Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ιωάννα Αντωνογιαννάκη.

Διονύσιος Λασκαράτος, Γενικός Επίτροπος Επικρατείας.

Για να δικάσει την από 14 Μαρτίου 2012 (αριθμός κατάθεσης .../15.3.2012) αίτηση για αναίρεση

του Δ. Κ. του ..., κατοίκου ... .. (οδός ... αρ. ..., Τ.Κ. ...), ο οποίος εμφανίστηκε στο ακροατήριο και ζήτησε να εκδικαστεί η υπόθεσή του.

Κ α τ ά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παρέστη με τον Νικόλαο Καραγιώργη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η αναίρεση της 2753/2010 οριστικής αποφάσεως του ΙΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τον αντιπρόσωπο του Υπουργού Οικονομικών, που ζήτησε την απόρριψη της αίτησης αναίρεσης.

Το Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε, επίσης, την απόρριψη της αίτησης αναίρεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου με παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τον Πρόεδρο Ιωάννη Καραβοκύρη και την Αντιπρόεδρο Ευφροσύνη Κραμποβίτη που αποχώρησαν από την υπηρεσία λόγω ορίου ηλικίας, πλην όμως εγκύτως λαμβάνεται η απόφαση του Δικαστηρίου κατά την παρούσα διάσκεψη κατά την ομόφωνη γνώμη των Δικαστών χωρίς την παρουσία τους, σύμφωνα με τα άρθρα 11 παρ. 2 του ν. 4129/2013 και 78 παρ. 2 του π.δ. 1225/1981. Οι Αντιπρόεδροι Ιωάννης Σαρμάς και Σωτηρία Ντούνη και οι Σύμβουλοι Γεωργία Μαραγκού, Βασιλική Ανδρεοπούλου και Αγγελική Μυλωνά απουσίασαν λόγω κωλύματος, ενώ η Σύμβουλος Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου αποχώρησε από τη διάσκεψη, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 1968/1991.

Άκουσε την εισήγηση του Συμβούλου Δημητρίου Πέππα και

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά το νόμο

I. Για την άσκηση της υπό κρίση αίτησης έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο (βλ. το ..., Σειράς Α', ειδικό έντυπο παραβόλου του Δημοσίου)

II. Με την αίτηση αυτή διώκεται παραδεκτώς η αναίρεση της 2753/2010 απόφασης του III Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία απορρίφθηκε έφεση του ήδη αναιρεσειόντος, στρατιωτικού συνταξιούχου, κατά της .../2006 αποφάσεως της Επιτροπής Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων (Ε.Ε.Π.Κ.Σ.) του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (Γ.Λ.Κ.), απορριπτικής ενστάσεώς του κατά της .../16.6.2004 πράξης της 44^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους..

III. Στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), το οποίο κυρώθηκε (μαζί με τη Σύμβαση) με το άρθρο πρώτο του ν.δ. 53/1974 (Α' 256) και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, υπέρτερη έναντι των κοινών νόμων τυπική ισχύ, ορίζεται ότι: «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού, ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους. Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύι νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων». Με τις προεκτεθείσες διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, το οποίο επιτρέπεται να την στερηθεί μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας. Στην έννοια δε της περιουσίας, η οποία έχει αυτόνομο περιεχόμενο, ανεξάρτητο από την τυπική κατάταξη των επιμέρους

περιουσιακών δικαιωμάτων στο εσωτερικό δίκαιο (ΕΔΔΑ αποφάσεις της 25.3.1999, Ιατρίδης κατά Ελλάδα σκ. 54, της 19.6.2008, Ιχτιάρογλου κατά Ελλάδα σκ. 49, της 24.7.2008, Kemp και λοιποί κατά Λουξεμβούργου σκ. 72), περιλαμβάνονται όχι μόνο τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσεως», καθώς και τα κεκτημένα «οικονομικά συμφέροντα». Καλύπτονται, επομένως, με τις διατάξεις αυτές και τα ενοχικά δικαιώματα και, ειδικότερα, απαιτήσεις, είτε έχουν αναγνωρισθεί με δικαστική ή διαιτητική απόφαση είτε έχουν απλώς γεννηθεί κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία, με βάση το ισχύον μέχρι τον χρόνο της προσφυγής στο δικαστήριο δίκαιο, ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικά, εφόσον δηλαδή υφίσταται σχετικά μία επαρκής νομική βάση στο εσωτερικό δίκαιο του συμβαλλόμενου κράτους (βλ. ΕΔΔΑ, Pressos Compania Naviera S.A. και λοιποί κατά Βελγίου, απόφ. της 20.11.1995, σκ. 28 (31), Ιχτιάρογλου κατά Ελλάδα, απόφ. της 19.6.2008, σκ. 49-50, Draon κατά Γαλλίας, απόφ. της 6.10.2005, σκ. 65 επόμε., ΕΣ Ολομ. 2705/2014, 3023, 441/2012, 1031/2011, 2274/1997, ΣτΕ 3613/2013, 1285/2012 Ολομ., 730/2010, 6/2010, 2031/2009, 3428/2006, ΑΠ 40/1998). Αντιθέτως, νόμιμη προσδοκία δεν υφίσταται, όταν δεν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που θέτει η εσωτερική νομοθεσία για τη γένεση της σχετικής αξίωσης (ΕΔΔΑ, Ουζούνης κατά Ελλάδα, απόφ. της 18.4.2002, σκ. 24-25, Kopecky κατά Σλοβακίας, απόφ. της 28.9.2004, σκ. 35, Ιχτιάρογλου κατά Ελλάδα, απόφ. της 19.6.2008, σκ. 51, Sierpinski κατά Πολωνίας, απόφ. της 3.2.2010, σκ. 65-66). Έτσι, απλή προσδοκία κτήσης απαίτησης προβλεπόμενης από το νόμο δεν προστατεύεται, κατά το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, εφόσον δεν πληρούται κάποια από τις νόμιμες προϋποθέσεις

(ΕΔΔΑ Korceky κατά Σλοβακίας, απόφ. της 28.9.2004, σκ. 35). Ενόψει των ανωτέρω, περιουσία κατά την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ αποτελούν περαιτέρω και οι έναντι των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης αξιώσεις για τη χορήγηση κοινωνικοασφαλιστικών εν γένει παροχών (ΕΔΔΑ Αντωνακόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδα, απόφ της 14.12.1999, Γεωργιάδης κατά Ελλάδα, απόφ. της 28.3.2000, Αζινάς κατά Κύπρου, απόφ. της 20.6.2002, ΣτΕ 1022/2005, 4338/2009). Και τούτο, ανεξαρτήτως του αν η χορήγηση μιας παροχής κοινωνικής προστασίας προϋποθέτει ή μη την προηγούμενη καταβολή εισφορών. Αρκεί ότι η νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους προβλέπει, ως δικαίωμα, τη χορήγησή της και συντρέχουν για την καταβολή της οι προϋποθέσεις του νόμου (ΕΔΔΑ Andrejeva κατά Λετονίας, απόφ. της 18.2.2009, σκ. 77, Rasmussen κατά Πολωνίας, αποφ. της 28.4.2009, σκ. 71, Moskal κατά Πολωνίας, απόφ. της 15.9.2009, σκ. 38-40). Τέτοιο δικαίωμα υφίσταται και στην περίπτωση κατά την οποία έχει αναληφθεί μία γενικότερη υποχρέωση για την καταβολή σύνταξης υπό προϋποθέσεις που μπορεί να θεωρηθούν ότι αποτελούν μέρος της σύμβασης εργασίας, όπως στην περίπτωση συντάξεων δημοσίων υπαλλήλων (ΕΔΔΑ Zeibek κατά Ελλάδα, απόφ. της 9.7.2009, σκ. 37, Αποστολάκης κατά Ελλάδα, απόφ της 22.10.2009, σκ. 35). Περαιτέρω, εναπόκειται στον εθνικό νομοθέτη να αξιολογήσει τους λόγους δημοσίας ωφέλειας, οι οποίοι μπορούν να δικαιολογήσουν επέμβαση σε περιουσιακής φύσης αγαθό, κατόπιν στάθμισης παραμέτρων πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής φύσης, αρκεί η εκτίμηση αυτή να μην στερείται προδήλως λογικής βάσης (βλ. ΕΔΔΑ, James κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 21.2.1986, σκ. 43, National & Provincial Building Society, Leeds Permanent

Building Society et Yorkshire et Yorkshire Building Society κατά Ηνωμένου Βασιλείου, απόφ. της 23.10.1997, σκ. 80, Sud Parisienne de Construction κατά Γαλλίας, απόφ. της 11.2.2010, σκ. 36, ΣτΕ 3613/2013, ΕΣ 2705/2014). Σε κάθε όμως περίπτωση επέμβασης στην περιουσία, πρέπει να τηρείται δίκαιη ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις αφενός του γενικού συμφέροντος και αφετέρου του σεβασμού της περιουσίας των προσώπων, ενώ απαιτείται να πληρούνται και οι όροι της αρχής της αναλογικότητας (βλ. ΕΔΔΑ, Sporrang et Lönnroth κατά Σουηδίας, απόφαση της 23.9.1982, σχ. 69, Sud Parisienne de Construction κατά Γαλλίας, σκ. 41, Αποστολάκης κατά Ελλάδα, απόφ. της 22.10.2009, σκ. 37).

IV. Από τις διατάξεις των άρθρων 25 παράγραφοι 1 και 2, 26 παράγραφος 1 περίπτωση ε', 45 παράγραφοι 1, 3 και 51 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ. 166/2000 και ήδη π.δ. 169/2007) συνάγεται, πλην άλλων, ότι για τον κανονισμό σύνταξης σε στρατιωτικό, ο οποίος απομακρύνθηκε από τις τάξεις του Στρατού ως σωματικώς ανίκανος, σε ποσοστό 25% τουλάχιστον, από τραύμα ή νόσημα που προήλθε πρόδηλα και αναμφισβήτητα εξαιτίας της υπηρεσίας, απαιτείται, μεταξύ άλλων, η προηγούμενη εξέτασή του από την Ανώτατη Στρατού Υγειονομική Επιτροπή και ότι μπορεί να διαταχθεί για μια μόνο φορά επανεξέτασή του από την ίδια Επιτροπή, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 53 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα.

V. Περαιτέρω, στην παράγραφο 5 του άρθρου 3 του ν. 3075/2002 «Τροποποίηση και συμπλήρωση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου και άλλες διατάξεις» (Α' 297/5.12.2002), με την οποία αντικαταστάθηκε η

παράγραφος 1 του άρθρου 53 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, ορίζεται ότι: «Όπου στον Κώδικα αυτόν προβλέπεται εξέταση από την οικεία Ανώτατη Υγειονομική Επιτροπή, επιτρέπεται για μία μόνο φορά η επανεξέταση αυτού που έπαθε ή σε περίπτωση θανάτου του, του οικείου φακέλου από την ίδια Επιτροπή, με διαταγή του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου που υποβάλλεται σε προθεσμία ενός έτους από την κοινοποίηση της σχετικής πράξης ή απόφασης για τον κανονισμό σύνταξης και συνοδεύεται υποχρεωτικά από το παράβολο που ορίζεται κάθε φορά με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως», ενώ στην παράγραφο 12 του άρθρου 3 του ν. 3075/2002, όπως αντικαταστάθηκε από τότε που ίσχυσε με το άρθρο 2 παράγραφος 14 του ν. 3234/2004, ορίζεται ότι: «Οι προθεσμίες που τάσσουν οι διατάξεις του άρθρου αυτού για δικαιώματα που γεννήθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού αρχίζουν από την ισχύ του». Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 18 του ίδιου νόμου (3075/2002) «Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται στις επί μέρους διατάξεις».

VI. Με τις ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 3 του ν. 3075/2002 θεσπίζεται αποσβεστική προθεσμία για την άσκηση του δικαιώματος αναγνώρισης σύνταξης σε στρατιωτικό που επιδιώκει τον κανονισμό της ως παθών στην υπηρεσία και εξαιτίας αυτής. Ειδικότερα, για την προβλεπόμενη από το νόμο άπαξ επανεξέταση του ενδιαφερομένου από την οικεία Ανώτατη Υγειονομική Επιτροπή απαιτείται να υποβληθεί αίτησή του μέσα σε προθεσμία ενός έτους από την κοινοποίηση της σχετικής πράξης ή απόφασης για τον κανονισμό

σύνταξης, ενώ στην περίπτωση που το σχετικό δικαίωμα γεννήθηκε πριν από την ισχύ των διατάξεων του ν. 3075/2002, η σχετική αίτηση πρέπει να υποβληθεί μέσα σε προθεσμία ενός έτους από τη δημοσίευση του νόμου αυτού (5.12.2002), διαφορετικά το δικαίωμα αποσβέννυται. Οι λόγοι δε που υπαγόρευσαν τη θέσπιση χρονικών περιορισμών για την άσκηση του δικαιώματος για την αναγνώριση ή αύξηση σύνταξης ή την προσαύξηση συντάξιμης υπηρεσίας, με βάση τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (βλ. και παρ. 3, 4 και 6 του άρθρου 3 του ν. 3075/2002 με τις οποίες αντικαταστάθηκαν οι διατάξεις της παρ. 21 του άρθρου 22, της παρ. 6 του άρθρου 50, της παρ. 1 των άρθρων 23 και 51 και της παρ. 8 του άρθρου 66 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα), ρύθμιση που περιεχόταν στους προϊσχύσαντες Συνταξιοδοτικούς Κώδικες (Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών, Σιδηροδρομικών Συντάξεων και Πολεμικών Συντάξεων) και καταργήθηκε με τις διατάξεις των άρθρων 19-21 του ν. 1489/1984 (Α' 170), αναλύονται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3075/2002, σύμφωνα με την οποία: «Επειδή η ρύθμιση αυτή (άρθρ. 19-21 ν. 1489/1984) είχε ως συνέπεια να υποβάλλονται τέτοιες αιτήσεις μετά παρέλευση δεκαετιών από τότε που γεννήθηκε το σχετικό δικαίωμα και επειδή το συμφέρον της έννομης τάξης απαιτεί την εκκαθάριση των σχέσεων που ανάγονται στο παρελθόν, δεδομένου ότι, με την πάροδο του χρόνου, οι σχέσεις περιέρχονται σε αβεβαιότητα και τα μέσα απόδειξης εξασθενούν, ενώ η εξακρίβωση του δικαιώματος και η απονομή του δικαίου καθίσταται προβληματική και επισφαλής, κρίθηκε σκόπιμη με τις διατάξεις του άρθρου 3 η επαναφορά των προθεσμιών (κατά κανόνα πενταετία) για την άσκηση των σχετικών συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων». Ο περιορισμός, όμως, αυτός που τίθεται με τις

διατάξεις του ν. 3075/2002 ως προς την άσκηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, ο οποίος (περιορισμός), λόγω των καταλυτικών συνεπειών που επιφέρει στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα, το οποίο με τη συνδρομή των νόμιμων προϋποθέσεων έχει γεννηθεί και αποτελεί στοιχείο της περιουσίας που προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, συνιστά επέμβαση σε στοιχείο της περιουσίας του, προβλέπεται μεν από διάταξη νόμου και αποσκοπεί, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στην ταχεία εκκαθάριση των σχετικών υποθέσεων, πλην, όμως, με τη θέσπισή του διαταράσσεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ της απαίτησης σεβασμού της περιουσίας των φορέων και του σκοπού δημοσίου συμφέροντος που φέρεται να υπηρετεί. Ειδικότερα, η θεσπιζόμενη με τις ανωτέρω διατάξεις ετήσια προθεσμία, εντός της οποίας υποχρεούται ο επιδιώκων τον κανονισμό σύνταξης ως παθών στην υπηρεσία και εξαιτίας αυτής, να υποβάλει σχετική αίτηση για την προβλεπόμενη από το νόμο επανεξέτασή του από την οικεία Ανώτατη Υγειονομική Επιτροπή, συνιστά αποσβεστική προθεσμία, η οποία υποχρεώνει το φορέα του περιουσιακού δικαιώματος σε ορισμένη ενέργεια προκειμένου να μην απολέσει ολοσχερώς το δικαίωμα αυτό και τις εξ αυτού απορρέουσες αξιώσεις του. Η πρόβλεψη τέτοιου είδους υποχρεώσεων, όπως και γενικότερα ο θεσμός της παραγραφής και συνακόλουθα οι συγγενείς προς αυτόν ρυθμίσεις περί αποσβεστικών προθεσμιών (βλ. άρθρα 247, 279 ΑΚ και επί των ουσιαστικών και δικονομικών παραμέτρων διαφοροποίησης της παραγραφής και της αποσβεστικής προθεσμίας, ενδεικτικά ΣτΕ 3288/2013, ΑΠ 717/2013), συνιστούν κατ' αρχήν εύλογους περιορισμούς των περιουσιακών δικαιωμάτων και αξιώσεων και δεν αντίκεινται στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου

Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, στο βαθμό που υπηρετούν την ασφάλεια δικαίου κατά την εκκαθάριση των υποθέσεων (βλ. ΕΔΔΑ Stubbings και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, απόφ. της 20.11.1995, σκ. 68-69, J.A. Pye (Oxford) Ltd και J.A Pye (Oxford) Land Ltd κατά Ηνωμένου Βασιλείου, απόφ. της 22.10.1996, σκ. 68, 69, Ρεβελιώτης κατά Ελλάδα, σκ. 29, Κοκκίνη κατά Ελλάδα, σκ. 31, Ζουμπουλίδης κατά Ελλάδα, απόφ. της 25.6.2009, σκ. 31) ή, υπό συγκεκριμένες περιστάσεις, εφ' όσον οι θεσμοί αυτοί εξυπηρετούν όχι απλώς το στενώς εννοούμενο ταμιακό συμφέρον κρατικών φορέων (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 22.5.2008 Μειδάνης κατά Ελλάδος, σκ. 31, ΕΣ Ολομ. 3023, 441/2012) αλλά το ευρύτερο δημοσιονομικό συμφέρον αυτών σε συνδυασμό με την αποτελεσματική διαχείριση των δημοσίων εσόδων και την συνέχεια της δημόσιας υπηρεσίας (βλ. ΕΔΔΑ Γιαβή κατά Ελλάδα, σκ. 48, απόφ. της 6.1.2005 Hoogendijk κατά Ολλανδίας, απόφ. της 7.5.2013 Ιωάννα Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, σκ. 38 και 39, απόφ. της 15.4.2014 Stefanetti κατά Ιταλίας, σκ. 56). Περαιτέρω, όμως, η πλήρης αποστέρηση βασικού μέσου διαβίωσης ενός προσώπου, όπως είναι η σύνταξη (βλ. ΕΔΔΑ Αποστολάκης κατά Ελλάδα, απόφ. της 22.10.2009, σκ. 41), ή η απόσβεση (απώλεια) του δικαιώματος για αύξηση αυτής που συνεπάγεται η μη υποβολή της αίτησης για επανεξέταση του ενδιαφερομένου εντός έτους από την κοινοποίηση της σχετικής πράξης ή απόφασης για κανονισμό σύνταξης, ή σε περίπτωση γέννησης του σχετικού δικαιώματος πριν την ισχύ του ν. 3075/2002, εντός έτους από την ισχύ του νόμου αυτού, συνιστά δυσανάλογο περιορισμό σε σχέση με τον υπηρετούμενο σκοπό, δηλαδή την ταχεία εκκαθάριση των σχέσεων που ανάγονται στο παρελθόν λόγω της εξασθένησης των αποδεικτικών στοιχείων. Συνεπώς οι θεσπίζουσες την

επίμαχη ετήσια προθεσμία ρυθμίσεις του άρθρου 3 παράγραφος 5 του ν. 3075/2002 αντίκεινται στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και, ως εκ τούτου, είναι μη εφαρμοστέες.

Μειοψήφησαν ο Προεδρεύων Αντιπρόεδρος Νικόλαος Αγγελάρας και οι Σύμβουλοι Γεώργιος Βοΐλης, Μαρία Αθανασοπούλου, Ασημίνα Σαντοριναίου, Ελένη Λυκεσά, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Κωνσταντίνα Ζώη, Γεωργία Τζομάκα, Βιργινία Σκεύη και Κωνσταντίνος Εφεντάκης, οι οποίοι διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: Το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ δεν προστατεύει το δικαίωμα απόκτησης αγαθού, αλλά εφαρμόζεται αποκλειστικά σε ήδη υπάρχουσα περιουσία. Καθόσον δε απαίτηση υπό όρο, αίρεση ή προθεσμία, η οποία δεν ικανοποιείται ή ματαιώνεται λόγω μη πλήρωσης των αναγκαίων προϋποθέσεων, δεν εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του ως άνω άρθρου (βλ. ΕΔΔΑ απόφαση της 10.7.2002 Gratzinger και Gratzingerονα κατά Τσεχίας, σκ. 69), έχει κριθεί ότι δεν συνιστά επέμβαση σε περιουσιακό δικαίωμα η αποστέρηση παροχής κοινωνικής προστασίας (προκαταβολής σύνταξης), λόγω της μη υποβολής σχετικής αίτησης από τον ενδιαφερόμενο μέχρι την καθορισθείσα από το εσωτερικό δίκαιο ημερομηνία (βλ. ΕΕπιτροπήΔΑ, απόφαση της 27.5.1998, Trickovic κατά Σλοβενίας - πρβλ. Ελ. Συν. Ολομ. 41/2005). Κατά μείζονα λόγο, επομένως, προστατευόμενη περιουσία δεν υφίσταται, όταν πρόκειται για την εκ λόγων επιείκειας προβλεπόμενη επανεξέταση από την οικεία Ανώτατη Υγειονομική Επιτροπή του στρατιωτικού που επιδιώκει τον κανονισμό σύνταξης ως παθών εξαιτίας της υπηρεσίας, με δεδομένο ότι το αίτημα συνταξιοδότησής του, με βάση τις ευνοϊκές ρυθμίσεις των άρθρων 26 παρ. 1(ε) και 45 του Συνταξιοδοτικού

Κώδικα, έχει ήδη απορριφθεί από τα αρμόδια όργανα, λόγω της μη συνδρομής των τασσόμενων από το νόμο ουσιαστικών προϋποθέσεων. Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και εάν ήθελε υποτεθεί ότι η διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του ν. 3075/2002 συνιστά επέμβαση του νομοθέτη σε υπάρχουσα περιουσία, η εξάρτηση της επανεξέτασης και, κατ' επέκταση, της απονομής ή επαύξησης της σύνταξης από την υποβολή αίτησης εκ μέρους του φερόμενου ως δικαιούχου εντός ορισμένης προθεσμίας δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι αντίκειται στο Πρωτόκολλο, αρκεί, βεβαίως, η προθεσμία αυτή να παρίσταται εύλογη και να μην καθιστά εξαιρετικώς δυσχερή ή πρακτικώς αδύνατη την άσκηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος. Ως εκ τούτου και συνεκτιμωμένων του σκοπού δημοσίου συμφέροντος χάριν του οποίου έχει τεθεί η επίμαχη προθεσμία, ήτοι της ασφάλειας δικαίου που επιβάλλεται για την εφεξής χορήγηση ισόβιας παροχής από το Δημόσιο Ταμείο, της επαρκούς διάρκειας της προθεσμίας αυτής, ενόψει και του, κατά το συνήθως συμβαίνον, ευχερέστερου της διαπίστωσης της προέλευσης της παθήματος, όταν δεν έχει παρέλθει μακρός χρόνος από την εκδήλωσή του, του ελάχιστου βάρους που συνεπάγεται για τον ενδιαφερόμενο η υποχρέωση απλώς υποβολής αίτησης, ούτως ώστε να διακοπεί η προθεσμία και να μην απολέσει το δικαίωμά του προς επανεξέταση, καθώς και της πρόνοιας του νομοθέτη για τις περιπτώσεις που ανάγονται σε χρόνο προ της θέσης σε ισχύ του ν. 3075/2002, που καταλαμβάνονται από τη μεταβατική διάταξη της παραγράφου 12 του άρθρου 3 του νόμου αυτού, η θέσπιση του ως άνω χρονικού περιορισμού δεν διαταράσσει τη δίκαιη ισορροπία μεταξύ του επιδιωκόμενου δημόσιου σκοπού και της προστασίας της περιουσίας των προσώπων (πρβλ. ΕΔΔΑ απόφαση της 30.8.2007, J.A. Pye (Oxford) Ltd και J.A. Pye (Oxford))

Land Ltd κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκ. 78). Κατ' ακολουθίαν, η ρύθμιση της παραγράφου 5, την οποία, σημειωτέον, όπως και εκείνες με το αυτό αντικείμενο των λοιπών παραγράφων του άρθρου 3 του ν. 3075/2002, είχε ζητήσει ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο (βλ. την αιτιολογική έκθεση του ως άνω νόμου), είναι καθ' όλα ισχυρή και εφαρμοστέα.

VII. Στην υπό κρίση υπόθεση, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση έγιναν δεκτά, κατά την ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση της, τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Ο αναιρεσείων, που γεννήθηκε το έτος ..., εισήχθη, στις 28.12.1966, στη Σχολή Δ.Υ.Λ.Σ.. Στις 11.12.1986, εκτελώντας υπηρεσία στο κεντρικό Λιμεναρχείο ..., αισθάνθηκε ξαφνική ζάλη, εξαιτίας της οποίας έπεσε και κτύπησε στο κεφάλι. Από την πτώση, υπέστη «κάκωση κεφαλής» και στη συνέχεια παρουσίασε «μεταδιασειστικό σύνδρομο και αγχώδεις εκδηλώσεις» και μετά από μακρά νοσηλεία κρίθηκε από την Α.Ν.Υ.Ε. ανίκανος για τα μόνιμα στελέχη του Λ.Σ. παρουσιάζων «χρονίσασα νευρωτική κατάθλιψη». Με την .../1989 πράξη της 2^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ. κανονίστηκε στον αναιρεσείοντα μηνιαία στρατιωτική σύνταξη, επί του βασικού μισθού του βαθμού του ανθυποπλοίαρχου, με βάση συνολική πραγματική συντάξιμη υπηρεσία 23 ετών, 6 μηνών και 5 ημερών, προσαυξημένη κατά 44%, λόγω επιδόματος χρόνου υπηρεσίας, σύμφωνα με τις τότε ισχύουσες συνταξιοδοτικές διατάξεις και με την ../1990 όμοια πράξη χορηγήθηκε σ' αυτόν μηνιαίο προσωπικό και αμεταβίβαστο επίδομα ανικανότητας. Με αίτησή του, ο αναιρεσείων ζήτησε τον κανονισμό σ' αυτόν στρατιωτικής σύνταξης, ως παθόντα στην υπηρεσία και εξ αιτίας αυτής, η οποία (αίτηση) απορρίφθηκε, μετά την τήρηση της διαδικασίας του άρθρου 51 του Κώδικα Πολιτικών και

Στρατιωτικών Συντάξεων, με την .../1990 πράξη της 44^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ.. Κατά της πράξης αυτής, ο ανωτέρω άσκησε την από 12.12.1991 ένσταση, η οποία απορρίφθηκε με την .../1992 απόφαση της Ε.Ε.Π.Κ.Σ., με την αιτιολογία ότι σύμφωνα με την .../1990 ομόφωνη γνωμάτευση της Α.Ν.Υ.Ε., η πάθησή του «χρονίσασα νευρωσική κατάθλιψη» δεν οφείλεται πρόδηλα και αναμφισβήτητα στην υπηρεσία και ως εκ τούτου δεν θεμελιώνει δικαίωμα σύνταξης, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 26 παρ. 1 περ. ε' του ως άνω Κώδικα. Με την .../1.4.2004 αίτησή του προς το Γ.Λ.Κ., ο αναιρεσείων ζήτησε τη διενέργεια νέας ε.δ.ε. και την επανεξέτασή του από την Α.Ν.Υ.Ε., προκειμένου να κανονιστεί σ' αυτόν σύνταξη ως παθόντα εξ αιτίας της υπηρεσίας. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με την .../16.6.2004 πράξη της 44^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ., με την αιτιολογία ότι το αίτημά του έχει κριθεί και απορριφθεί μετά την έκδοση της .../1992 απόφασης της Ε.Ε.Π.Κ.Σ., περαιτέρω δε όσον αφορά στην αίτηση επανεξέτασής του, αυτή δεν μπορεί να ικανοποιηθεί, επειδή έχει παρέλθει η προθεσμία του ενός έτους, που παρέχεται σχετικά από τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 5 και 12 του ν. 3075/2002. Κατά του εν λόγω εγγράφου, ο αναιρεσείων άσκησε την από 12.8.2005 (αριθ. πρωτ. ...) ένσταση, η οποία απορρίφθηκε με την .../2006 απόφαση της Ε.Ε.Π.Κ.Σ., ως απαράδεκτη, με την αιτιολογία ότι με το ως άνω έγγραφο απλώς έγινε γνωστό σ' αυτόν ότι το δικαίωμά του έχει κριθεί και απορριφθεί. Κατά της αποφάσεως αυτής της Ε.Ε.Π.Κ.Σ. ο ήδη αναιρεσείων άσκησε έφεση ενώπιον του ΙΙΙ Τμήματος του Δικαστηρίου αυτού, ζητώντας την ακύρωσή της, με σκοπό την επανεξέτασή του από την Α.Ν.Υ.Ε. και ακολούθως τον κανονισμό σύνταξης, ως παθόντα στην υπηρεσία και εξαιτίας αυτής, προβάλλοντας ότι υφίσταται άμεσος αιτιώδης

σύνδεσμος μεταξύ της πάθησής του και της υπηρεσίας του στο Λιμενικό Σώμα. Το Τμήμα, με την προσβαλλόμενη απόφασή του έκρινε ότι το .../2004 έγγραφο του Γ.Λ.Κ., ως προς το κεφάλαιο, που αφορά την απόρριψη της αίτησής του για επανεξέτασή του από την Α.Ν.Υ.Ε., με την προαναφερόμενη αιτιολογία, εμπεριέχει κρίση περί συνταξιοδοτικού δικαιώματος και ως εκ τούτου έχει εκτελεστό χαρακτήρα και επομένως παραδεκτώς προσβλήθηκε με την ένσταση. Περαιτέρω όμως, έκρινε ότι, εφόσον η αίτηση του ήδη αναιρεσειόντος για επανεξέταση υποβλήθηκε την 1.4.2004, ήτοι μετά την παρέλευση της τασσόμενης, από τις διατάξεις του άρθρου 53 παρ. 1 του π.δ. 166/2000, όπως αντικαταστάθηκαν από τις διατάξεις του άρθρου 3 παρ. 5 εδ. 1 και 12 του ν. 3075/2002, ετήσιας προθεσμίας από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού (5.12.2002), δεν μπορούσε να γίνει δεκτή και να παραπεμφθεί ο αναιρεσειών στην Α.Ν.Υ.Ε. για επανεξέταση, δεδομένου ότι τα περιστατικά που αποτελούν τη βάση για να κριθεί το δικαίωμά του για τον κανονισμό σύνταξης, ως παθόντα στην υπηρεσία και εξ αιτίας αυτής είχαν λάβει χώρα πριν τη δημοσίευση της ως άνω διάταξης και, με την αιτιολογία αυτή, απέρριψε την έφεση του ήδη αναιρεσειόντος.

VIII. Κατόπιν αυτών, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά, κατά πλειοψηφία, στην σκέψη VI της παρούσας, η ανωτέρω κρίση του Τμήματος παρίσταται μη νόμιμη. Και τούτο διότι, η προαναφερόμενη ρύθμιση της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του ν. 3075/2002, με την οποία θεσπίζεται ετήσια προθεσμία από την κοινοποίηση της σχετικής πράξης ή απόφασης για τον κανονισμό σύνταξης, άλλως από την ισχύ του νόμου αυτού, εφόσον το σχετικό δικαίωμα γεννήθηκε πριν από την έναρξη ισχύος του, εντός της οποίας ο επιδιώκων τον κανονισμό

σύνταξης ως παθών στην υπηρεσία και εξαιτίας αυτής υποχρεούται να υποβάλει σχετική αίτηση για την προβλεπόμενη από το νόμο άπαξ επανεξέτασή του από την οικεία Ανώτατη Υγειονομική Επιτροπή, επί ποινή απώλειας του σχετικού περιουσιακού του δικαιώματος, θεσπίζει έναν δυσανάλογο χρονικό περιορισμό σε σχέση με τον υπηρετούμενο σκοπό της ταχείας εκκαθάρισης των σχέσεων που ανάγονται στο παρελθόν λόγω της εξασθένησης των αποδεικτικών στοιχείων. Συνεπώς, η διάταξη αυτή παραβιάζει το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και είναι, ως εκ τούτου, ανίσχυρη, όπως βασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση. Κατά τη γνώμη, όμως, της μειοψηφίας που δέχτηκε ότι ο περιορισμός που τίθεται με τη διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του ν. 3075/2002 δεν αντιβαίνει στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, ο σχετικός αναιρετικός λόγος έπρεπε να απορριφθεί ως αβάσιμος.

ΙΧ. Κατ' ακολουθία αυτών, η υπό κρίση αίτηση, κατά το βάσιμο σχετικό λόγο, πρέπει να γίνει δεκτή και η προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία έκρινε τα αντίθετα, να αναιρεθεί. Περαιτέρω, δεδομένου ότι η υπόθεση δεν χρειάζεται διερεύνηση ως προς το πραγματικό, πρέπει να διακρατηθεί και να δικασθεί η έφεση του αναιρεσειόντος, να γίνει δεκτή, για τον ίδιο λόγο, να ακυρωθεί η .../2006 απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων και η .../16.6.2004 πράξη της 44^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και να αναπεμφθεί η υπόθεση στη Διεύθυνση αυτή, προκειμένου να εξετάσει κατ' ουσίαν το αίτημα του αναιρεσειόντος για επανεξέτασή του από την Ανώτατη Υγειονομική Επιτροπή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 53 παράγραφος 1 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ.

166/2000 και ήδη π.δ. 169/2007). Περαιτέρω, μετά την παραδοχή της ένδικης αίτησης πρέπει να διαταχθεί η επιστροφή του παραβόλου που κατατέθηκε για την άσκησή της (άρθρο 73 παρ. 4 του ν. 4129/2013). Τέλος, το Δικαστήριο, μετ' εκτίμηση των περιστάσεων, κρίνει ότι πρέπει να απαλλαγεί το Ελληνικό Δημόσιο από τα δικαστικά έξοδα (άρθρο 275 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 123 του π.δ. 1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε από 1.7.2006 με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006).

Δια ταύτα

Δέχεται την αίτηση.

Αναιρεί την 2753/2010 απόφαση του ΙΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Διατάσσει την επιστροφή του παραβόλου στον αναιρεσείοντα.

Απαλλάσσει το Ελληνικό Δημόσιο από τα δικαστικά έξοδα.

Δικάζει την από 7.12.2007 έφεση του αναιρεσείοντος.

Δέχεται την έφεση

Ακυρώνει την .../2006 απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων και την .../16.6.2004 πράξη της 44^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Αναπέμπει την υπόθεση στη Διοίκηση, σύμφωνα με το σκεπτικό. Και

Διατάσσει την επιστροφή του παραβόλου στον εκκαλούντα.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 5 Νοεμβρίου 2014.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΓΓΕΛΑΡΑΣ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΕΠΠΑΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 7 Δεκεμβρίου 2016.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ